

LUNDS
UNIVERSITET

BESLUT

2021-04-15

Dnr V 2021/206

Utbildningsdepartementet
Diarienummer UtbDep U2020/05545

Rektor

Yttrande över SOU 2020/59 'Innovation som drivkraft - från forskning till nytta'

Bakgrund

Regeringen har uppdragit åt Alf Karlsson att utreda hur stödsystemet för innovationer och nyttiggörande vid Sveriges lärosäten kan förbättras. Utredningen är utskickad på remiss och nedan är Lunds universitets remissvar.

Process

Lunds universitet har varit delaktiga i utredningsarbetet på följande sätt

- Inkommit med skriftligt material under januari 2020.
- Intervjutillfälle på plats i Lund under februari 2020.
- Innovationsdirektör vid Lunds universitet Linus Wiebe var medlem i en av de referensgrupper som tillsattes av utredningen.

Remissvaret har beretts av Innovationsdirektör Linus Wiebe, i dialog med samtliga fakulteter, forskningsnämnd, samverkansråd och studentorganisationer (LUS).

Generella synpunkter

I utredningens direktiv framgår det att uppdraget från regeringen var att se över hur innovationssystemet vid universitet och högskolor kan fungera mer ändamålsenligt för att kunskapen och forskning ska generera samhällsnytta genom kommersialisering eller annan form av nyttiggörande, och på så sätt bland annat i förlängningen stärka svensk konkurrenskraft, sysselsättning och ekonomisk utveckling.

Inledningsvis anser Lunds universitet att utredningens tolkning av nyttiggörande är för smalt för att omfatta det breda nyttiggörandet som lärosätena står för, förutom kommersialisering. Forskning och utbildning är nyttig på en mängd olika sätt och det finns olika rutter från kunskap till nytta, såsom en hjälp att bygga vår världsbild och förstå världen, såsom att den hjälper oss att skapa rikedom och välstånd, såsom en bas för beslutsfattande eller för att utveckla praxis inom olika områden, t.ex. inom offentlig sektor. Denna smala syn på nyttiggörande, och nyttiggörandets verktyg såsom innovationskontor och holdingbolag, riskerar att undervärdera stora delar av lärosätenas samverkans- och innovationsarbete och underminera de bidrag som forskningen kan ge samhället för att möta de stora samhällsutmaningarna.

Sverige har ett gott rykte när det gäller innovationsförmåga och hamnar ofta bland de främsta när länders innovationskapacitet rankas, bland annat i World Economic Forums innovationsindex och i European Innovation Scoreboard. Lärosätenas utbildning, forskning och nyttiggörande är viktiga drivkrafter bakom hela samhällets innovationsförmåga. Den resurs som lärosätena utgör måste självklart ständigt utvecklas, men vi bör också vårda de delar som idag fungerar väl.

Lunds universitet välkomnar utredningens analys och beskrivning av behovet av att öka satsningen på lärosätensnära innovation, att bredda begreppet nyttiggörande samt att tydligare inkludera lärosätets studenter i innovationsarbetet.

Utredningen har dessutom på ett bra sätt lyft fram vikten av att kunskap och insikt om immaterialrätt samt kultur kring nyttiggörande bör komma tidigt, redan när forskning och utbildning organiseras vid den enskilda högskolan. Utredaren landar dock här i slutsatsen att detta bör organiseras nationellt (Entreprenörskapscentrum respektive PRV) där Lunds universitet istället ser behovet av att det enskilda lärosätet tar ansvar och samverkar med andra lärosäten.

Utredningen nedvärderar vidare decentralisering som ”fragmentering” och vill styra mot centralisering. Det finns en ansevärd mängd forskning om innovationskraft som lyfter fram betydelsen av närhet till funktioner, kulturer och miljöer. Att då istället centralisera blir kontraproduktivt och motverkar snarare den nödvändiga möjligheten att delta i de lokala delarna av innovationssystem där innovationer faktiskt genereras.

Vi anser att detta är fel väg att gå utan man bör istället stärka de miljöer som fungerar väl, och med hjälp av dessa och samverkan lärosäten emellan, säkerställa att dessa arbetssätt sprids. Detta sker idag bland annat inom Innovationskontor Syd, där Lunds universitet arbetar nära Blekinge tekniska högskola (BTH) och högskolan i Kristianstad (HKR) på just detta sätt.

Lunds universitet välkomnar vidare förslagen om lärosätenas förtydligade ansvar för nyttiggörande, men understryker att detta också måste följas av en rådighet, autonomi, för att fullt ut kunna ta detta ansvar. Utredningen lyfter upp ansvarsfrågan, men föreslår samtidigt att frånta lärosätet sin rådighet, autonomi, genom att bland annat föreslå detaljerad styrning och uppföljning samt borttagande av investeringsmandat för holdingbolagen – vilket verkar i rakt motsatt riktning.

Sammanfattande omdöme

Lunds universitet ställer sig positiv till de förslagen om ökat ansvar för lärosätet, breddad syn på nyttiggörande, ökat fokus på studenter samt ökad satsning på innovationskontor och verifieringsmedel som utredningen lyfter fram – vilket alla är förslag som vi ser kommer att bidra till en ökad innovationsförmåga.

Lunds universitet avvisar av samma anledning de förslag som innebär att viktiga funktioner lyfts bort från den regionala innovationsmiljön och förs över i en centraliserad nationell struktur, samt även de förslag till finansiering av nya satsningar som i praktiken skulle innebära att betydande resurser (340 miljoner) som idag går till forskning och forskarutbildning vid lärosäten skulle omfördelas, vilket är orimligt i dessa tider då behovet av både forskning och utbildning är större än på länge.

Synpunkter på respektive förslag

Författningsförslag (Kapitel 1)

Lunds universitet *tillstyrker föreslagen ändring i 1 kap 2 § Högskolelagen* i syfte att bredda nyttiggörande av intellektuella tillgångar sprungen ur högskolemiljö.

Lunds universitet **avstyrker övriga förslag till författningsändringar** med den gemensamma motiveringen att förslagen innebär ökad styrning utifrån av högskolan och därmed inskränker högskolans autonomi.

Förslag 6.1.1 / 6.1.2 - Nyttiggörande av kunskap från all verksamhet vid högskolorna
Lunds universitet **tillstyrker förslagen** om ett utvidgat nyttiggörandebegrepp, och förtydligande av uppdraget.

Förslag 6.2 / 6.2.1 – Ansvar för nyttiggörande på högskolans styrelse
Lunds universitet **avstyrker i huvudsak förslagen** om att ansvaret för nyttiggörande ska ligga på högskolans styrelse.

Nyttiggörande skall vara en integrerad del av lärosätets verksamhet, vilket innebär att detta berör Lunds universitets interna organisation och ändrad ansvarsfördelning mellan styrelse och rektor vilket Lunds universitet själv bör råda över i linje med lärosätets autonomi. Vissa frågor rörande holdingbolaget, bland annat ägardirektiv och styrelsesammansättning, är redan idag frågor för lärosätets styrelse såsom utsedd representant för ägaren varför detta inte behöver justeras.

Förslag 7.2 – Uppföljning och utvärdering för återrapportering
Lunds universitet **tillstyrker delvis** förslaget att uppdra åt Vinnova att utvärdera lärosätets arbete med nyttiggörande.

Lunds universitet ställer sig positiv till att en regelbunden och transparent utvärdering av lärosätenas arbete med nyttiggörande sker, och att denna utvärdering beaktar att nyttiggörande är bredare än kommersialisering. Det är också avgörande att detta sker med stor respekt för respektive lärosätets specifika inriktning och regionala kontext, och att den modell som används är framtagen i samråd med lärosätena. Således är det avgörande att modellen tas fram i steg ett, och att utvärderingen sker i steg två. Viktigt att poängtera är att det står varje innovationskontor fritt att utifrån den egna verksamheten, och linje med lärosätets övergripande strategier, formulera sina respektive mål.

Lunds universitet anser i likhet med många andra ledande lärosäten att innovation och nyttiggörande är integrerade del av utbildning och forskning. Den ordning som föreslås av utredaren riskerar leda till att lärosätena återigen börjar hantera uppdraget som en ”tredje uppgift” som sker vid sidan om huvuduppdraget, vilket inte på något sätt är eftersträvansvärt.

Förslaget med att Vinnova både agerar finansiär och utvärderare kan bli problematisk, inte minst för Vinnova. Det finns även en risk att ett utvärderingsuppdrag till Vinnova blir överlappande och/eller kolliderar med den roll som tillsynsmyndighet och därmed utvärderare som redan innehas av UKÄ.

Förslag 7.2.1 - Holdingbolagen redovisas som en särskild del i forskningspropositionen
Lunds universitet **tillstyrker förslaget** om att holdingbolagens verksamhet ska redovisas som särskild del i den återkommande forskningspropositionen. Istället för att redovisningen ska ingå i den skrivelse som varje år lämnas till riksdagen är en redovisning vart fjärde år mer rimligt.

Förslag 7.3 / 7.3.2 / 7.3.3 – Innovationskontorsuppdrag
Lunds universitet **tillstyrker förslaget** om att innovationskontorens uppdrag breddas och att dessa får utökade anslag.

En förväntan på regionalt samarbete är också positivt, vilket har visat sig fungera mycket väl i det samarbete som Lunds universitet har etablerat med högskolan i Kristianstad (HKR) samt med Blekinge tekniska högskola (BTH) sedan 2009.

Förslag 7.3.5 – Justering av redovisning

Lunds universitet **tillstyrker delvis förslaget** att återredovisning i enlighet med förslaget.

Lunds universitet vill tillägga att flertalet av de nyckeltal som redovisas idag, såsom idéflöde, verifieringsprojekt samt antal nystartade bolag som går till inkubator har stort värde och bör kvarstå.

Förslag 7.3.6 – Ökade anslag till nyttiggörande och verifieringsstöd

Lunds universitet **tillstyrker förslaget** att öka anslag samt tillgängliggöra ytterligare verifieringsstöd. Verifieringsmedlen bör skötas på samma sätt som idag, dvs via respektive holdingbolag, för att möjliggöra bästa möjliga medelsnyttjande.

Förslag 7.4 - Tematiska satsningar

Lunds universitet **avstyrker förslaget** om tematiska innovationsuppdrag.

Det finns en signifikant risk att detta främst blir till en destruktiv kapplöpning och kan dessutom verka demoraliserande för motsvarande forskningsinsatser på högskolor som inte blir ”utvalda” till en sådan tematisk satsning, varför det är mer önskvärt att styra mot samverkan mellan de lärosäten som har liknande excellensområden.

8.1.1 - Högskolornas strategier för immateriella rättigheter

Lunds universitet **tillstyrker förslaget** att ta fram högskolespecifika strategier för hantering av immateriella tillgångar.

8.1.2 - PRV fortsatt arbeta med kompetenshöjande insatser inom immaterialrätt

Lunds universitet **avstyrker förslaget** om att ge PRV ett fortsatt uppdrag att tillhandahålla utbildning och ökad kunskap kring immaterialrättsliga frågor.

Lunds universitet anser inte att PRV kan ersätta den stödfunktion i ämnet som lärosätet erbjuder, och man bör istället utveckla detta regionalt, med hjälp av riktade åtgärder till stöd för lärosätenas arbete med ett förbättrat skydd av immateriella rättigheter, baserat på den strategi för immateriella rättigheter som framgår av förslag 8.1

8.1.3 - Arbetsgivarverkets långsiktiga arbete med immaterialrätt

Lunds universitet **tillstyrker förslaget** att lärosätet tillsammans med arbetsgivarverket, arbetstagarorganisationer samt studentorganisationer skall arbeta för att öka kunskap inom det immaterialrättsliga området

8.1.4 - Ett utökat stöd för statsstödsrättsliga och immaterialrättsliga frågor

Lunds universitet **avstyrker förslaget** om att Finansieringsbolaget ska tillhandahålla stöd i statsstödsrättsliga och immaterialrättsliga frågor.

Lunds universitet ser inte att man bör inrätta ett nationellt Finansieringsbolag, och således kan inte detta bolag heller tillhandahålla tjänster. Däremot bör alla innovationskontor och holdingbolag samverka för att sprida, och tillgängliggöra, den kunskap i dessa frågor som har byggts upp inom respektive organisation.

Förslag 8.2 - Inrättandet av ett nationellt center för entreprenörskap

Lunds universitet **avstyrker delvis förslaget** att inrätta ett nationellt center för entreprenörskap, såsom det är formulerat i förslaget, men tillstyrker en ökad satsning på entreprenörskap, i form av samverkan mellan existerande kompetenscentra.

Utredaren anser att inrättandet av ett nationellt kompetenscentrum kan vara en stödfunktion som bidrar till ökad förståelse för entreprenörskapets betydelse men också i förlängningen en funktion som bidrar till ökad legitimitet för entreprenörskapet som ämne och dess roll i samband med förändring. Det krävs alltså ökade satsningar på forskning och utbildning för ett mer fruktbart entreprenörskap vid högskolorna och för en starkare vilja att agera som en entreprenör inom akademien. Denna ambition är rättfärdigad och lovvärd. Vid Lunds universitet bedrivs sedan länge entreprenörskapsutbildningar vid fakulteter och institutioner där nyttiggörande och kommersialisering av forskningsresultat är ett naturligt inslag. Detta kan i vår bedömning ytterligare förstärkas och utökas, inte minst eftersom villkoren för entreprenörskap, företagande och marknadsföring ständigt ändras.

Således är det mycket positivt med en ökad satsning på detta område, men såsom ett *samverkansorgan* med flera potentiella högskoleaktörer samt även externa aktörer och inte ett enskilt nationellt centrum eftersom det inom entreprenörskapsområdet finns flera starka högskoleaktörer runt om i landet med olika spetskompetens på området som kommer ge betydelsefulla synergier om man samverkar som ett nätverk snarare än i centrumkonstellation. De föreslagna 20 mkr per år är ett tydligt tecken på regeringens engagemang men är antagligen ett för ringa belopp för att uppnå den kraft som behövs för ett genomslag av den dignitet utredaren eftersöker.

Lunds universitet kan även notera att den speciella satsning som Regeringen under 10 års tid genomförde genom s k spetsmedel till utbildning i entreprenörskap och där Lunds universitet efter extern och internationell sakkunnig granskning ingick, abrupt och utan närmare kommentar avslutades hösten 2019.

Förslag 8.3 / 8.4 – Kartläggning av rörlighet, samt hinder för nyttiggörande

Lunds universitet **tillstyrker delvis förslagen** att kartlägga både individrörlighet samt hinder för nyttiggörande.

Det är viktigt att ytterligare först de eventuella hinder som finns för rörlighet av både kunskap (nyttiggörande) och individer (forskare) för att skapa ett så effektivt nyttiggörande som möjligt. I detta arbete är det avgörande att lärosätena är delaktiga, tillsammans med arbetsgivarverket, UKÄ och Vinnova eftersom det annars riskerar att resultera i förslag som inte är genomförbara ute i verksamheten.

Förslag 8.5.1 / 8.5.2 - Uppdrag till forskningsråden för ökat nyttiggörande

Lunds universitet **tillstyrker delvis förslaget** att öka forskningsråden bidrag till nyttiggörande.

Lunds universitet stöder förslaget att forskningsråden bör ges en större och aktivare roll för nyttiggörande av forskningsresultat, men ser dock till skillnad från utredningen inte att detta nås i större omfattning om regeringen uppdrar åt forskningsråden att tillerkänna ett högre meritvärde åt sökande som visar idéer och meriter om hur resultat har omvandlats till nyföretagande, och inte heller att forskningsråden ska ta fram nya riktlinjer om hur forskningsresultat kan nyttiggöras. Således avstyrker Lunds universitet de specifika

förslagen i utredningen, men föreslår istället att man bör ge nyttiggörandet i vid bemärkelse (inte enbart kommersialisering) ett högre meritvärde, bland annat i universitetens anställnings- och befordringsprocesser.

Förslag 9.1.2 / 9.1.3 / 9.1.4 - Förslag för fler holdingbolag med ökad autonomi

Lunds universitet **tillstyrker förslagen** att samtliga lärosäten får möjlighet att bilda holdingbolag, samt möjligheten att regeringen kan besluta om finansiering av dessa, tex genom donationsmedel, samt att detta bemyndigandes storlek är kopplat till lärosätets storlek och löper över 4 år.

Förslag 9.2.1 / 9.2.2 / 9.2.3 – Samhällsuppdrag samt ekonomiska mål för holdingbolagen

Lunds universitet **tillstyrker förslagen** att holdingbolagen bör få ett samhällsuppdrag, samt att holdingbolagen ska ha i uppdrag att bedriva en finansiellt revolverande och återinvesterande verksamhet med ekonomiska mål som sätts av lärosätets styrelse årligen.

Förslag 9.2.4 - Sammansättningen i holdingbolagens styrelser

Lunds universitet **avstyrker förslaget** att begränsa lärosätets möjligheter att sätta samman styrelsen i holdingbolaget på bästa möjliga sätt.

Sammansättning av en styrelse skall, som alltid, ske efter kompetens och med hänsyn till eventuellt jäv, varför det särskilt bör beaktas för de personer som själva är anställda vid lärosätet. Att explicit förhindra lärosätet från att utse vissa individer riskerar dock att motverka syftet att säkerställa bästa möjliga sammansättning för att uppnå holdingbolagets mål. Vidare är det viktigt att styrelsen har rätt utbildning, varför Lunds universitet **tillstyrker förslaget** att nya ledamöter erbjuds utbildning i regeringskansliets regi.

Förslag 9.3.1/9.3.2/9.3.3/9.3.5. – Nationellt bolag för investering "Finansieringsbolaget"

Lunds universitet **avstyrker kraftigt förslagen** rörande bildandet av ett gemensamt bolag för investering och licensiering.

Utgångspunkten i utredarens bedömning är att eftersom holdingbolagens investeringsverksamhet inte fungerar tillfredsställande vid alla Sveriges lärosäten så bör denna avvecklas vid de enskilda lärosätena och istället samlas nationellt - trots det faktum, vilket även lyfts fram i utredningen, att det fungerar mycket väl på ett flertal ställen – såsom bland annat Lund, Uppsala och Göteborg. Vår erfarenhet visar tydligt att fysisk närhet mellan innovationsstöd och forskning är en starkt bidragande faktor till ett stort idéflöde, hög kvalitet i stödet, och effektiva processer. Det är därför mycket viktigt att värna om och utveckla fungerande lokala holdingbolag.

De utmaningar man ser runt kompetensförsörjning, rapportering och likvärdighet kan lösas på andra bättre sätt – tex genom att de holdingbolag som fungerar väl tar på sig att sprida detta, och stödja de som behöver stöttning för att komma igång.

Om förslaget om ett nationellt finansieringsbolag förverkligas kommer det att innebära en tydlig negativ påverkan på Lunds universitets möjlighet att driva, och ta ansvar för, sitt nyttiggörande. Det skulle också innebära en tydlig försämring för det regionala ekosystemet i södra Sverige samt för Sverige som innovationsland.

Beslut

Beslut om att avge detta yttrande har fattats av undertecknad rektor i närvaro av stf förvaltningschef Cecilia Billgren efter hörande av representant för Lunds universitets studentkårer efter föredragning av Linus Wiebe, Innovationsdirektör vid Lunds Universitet.

Erik Renström

Kopia

Fakulteter

Forskningsnämnd

Samverkansrådet